

Менеджмент інноваційного розвитку та інновації в управлінні соціально-економічними системами

УДК 334.01

КОРНІЄЦЬКИЙ О.В., доктор економічних наук, доцент, професор кафедри,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

ЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Корнієцький О.В. Значення логістичних систем контролю в системі управління.

В сучасних умовах світової фінансово-економічної кризи, що важко відобразилася на українській економіці, питання виживання й підвищення оптимізації діяльності логістичних систем набувають важливого значення для всіх господарюючих суб'єктів. В статті окреслюється сутність контролю логістичних систем, уточнюється його роль в процесі управління, викладаються основні підходи щодо його розуміння, а також визначаються фактори, що впливають на діяльність підприємств. Метою даної статті є визначення системи контролю у системі управління, її використання як однієї із функцій управління, що в свою чергу забезпечує ефективність функцій всього механізму менеджменту за умови використання логістичних систем управління. Також досліджено основні функції управління в логістиці, окреслено, що однією із функцій економічного аналізу є контроль, який направлений на виявлення факторів, які знаходять відхилення та їх причини. Окреслюється сутність контролю логістичних систем, уточнюється його роль в процесі управління, викладаються основні підходи щодо його розуміння, а також визначаються фактори, що впливають на діяльність підприємств. Розкривається роль контролю логістичних систем, що відіграє важливу роль в управлінні підприємством. Застосування і використання контролю логістичних систем в управлінні логістичними процесами на підприємстві досліджені недостатньо добре, зокрема не отримали відображення через відсутність теоретичних та обґрунтованих процедур логістичного контролю як прикладного напрямку економічного розвитку підприємства; потребує розвитку методологія застосування контролю логістичних систем на підприємствах з уточненням термінології; не розглянута проблема можливості адаптації світових досліджень в галузі логістичного контролю до умов господарювання вітчизняних підприємств. Через це виникає безліч проблеми щодо координації та контролю логістичних витрат підприємства як логістичної системи функцій управління.

Ключові слова: логістична система, функції логістичної системи, процес управління, контроль.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день наша країна опинилася в нестабільній ситуації, і саме це потребує негайної розробки та впровадження важливих першочергових заходів у всіх сферах логістичних систем як суспільного так і економічного життя. Актуальність обраної теми визначається підвищенням уваги до галузевих проблем формування, функціонування, розвитку й удосконалення механізмів ефективного процесу управління, що, в свою чергу, вимагає використання контролю в системі управління як однієї з головних та важливих функцій менеджменту у загальному розвитку економіки країни, так і окремого підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі проблеми та значення логістичних систем управління вивчаються багатьма

вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед них є такі науковці, як Азаренкова Г.М., Бауерсокс Дональд Дж., Здоровцов О.І., Кальченко А.Г., Козловський В.А., Котик П.С., Неруш Ю.М., Семененко А.І., Уотерс Д., які довели та розвивають, що процес управління в логістиці – це одна із важливих складових соціально-економічного розвитку держави [1]. Враховуючи значний вклад науковців та вчених у розвиток теоретико-методологічних засад процесу управління та контролю, необхідно виокремити, що в результаті ряду досліджень розроблено пропозиції щодо формування концепцій та механізмів управління підприємством чи організацією. При цьому важлива роль дісталася контролю як однієї з основних функцій управління.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є визначення системи контролю

у системі управління, її використання як однієї із функцій управління, що в свою чергу забезпечує ефективність функцій всього механізму менеджменту за умови використання логістичних систем управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Контроль в логістиці, а саме в логістичних системах не є однозначним поняттям. Різні вчені та науковці трактують та описують його по-різному. Одні вчені визначають контроль в логістиці «як процес спостереження і перевірки виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємств, здійснюваний відповідними суб'єктами управління з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів цієї діяльності, усунення та попередження негативних явищ і тенденцій» [1]. Інші науковці розглядають його як «управлінську діяльність, завданням якої є кількісна та якісна оцінка та облік результатів роботи організації»; або «є заключним етапом управлінського циклу і початком нового циклу, здійснює порівняння кінцевих результатів і всього процесу функціонування і керуючої системи з наперед заданими параметрами, цілями і обмеженнями» [3]. Тому контроль в логістичних системах є постійним та неперервним під час всієї діяльності, а інші трактують, що контроль проводиться на кінцевому етапі якогось процесу управління.

Використовуючи контроль можна виявити похибки в діях певних функцій управління: логістичні системи є вираженням функцій обліку та аналізу, а також виявляє і усуває помилки в діях всіх функцій управління – планування, обліку, аналізу та регулювання [2].

В економічній науковій літературі логістична функція розглядається і як форма зворотнього зв'язку тому що вона є способом організації зворотних зв'язків, завдяки яким орган управління отримує інформацію про хід виконання його рішення.

Логістичні системи визначають як відхилення отриманих значень від нормативних та при необхідності існує можливість їх корегування [4]. Було б неправомірним обмежувати контроль тільки знайденням порушень. Логістичні системи не повинні бути спрямовані на вишукування порушень; функція не повинна обернутися

в слідчу або пошукову. Необхідно пам'ятати, що логістична система має значення не тільки для осуду, але, також, і для схвалення. І якщо контроль ухилиється в сторону одного лише виявлення порушення, то втрачить всяке значення інша, не менш важлива сторона його діяльності [1]. В першу чергу мета логістичних систем – не виявляти негативне, а попереджати його.

Контроль також проводить спостереження і перевірку процесу функціонування та наявного стану керованого об'єкта з метою оцінки обґрунтованості та ефективності встановлення управлінських рішень і результатів їх виконання, виявлення відхилень від вимог цих рішень, усунення негативних явищ і сигналізації про них, при необхідності, компетентним установчим органом. Згідно цього визначення, контроль направлений не тільки проводити перевірку функціонування об'єктів управління, але і дати оцінку доцільності та ефективності управлінських рішень.

Функція контролю є дуже необхідною для процесу управління так і для логістичних систем в цілому. Система контролю виявляється недостатньою з точки зору потреб комплексного, всебічного визначення ефективності виробництва і управління. Також контроль є допоміжною формою головних функцій управління, тому що він тісно пов'язаний з іншими явищами та ланками організацій та підприємств.

На сьогоднішній день відсутня єдина точка зору про місце контролю в сфері управління. Роль контролю в управлінні:

- контроль не виступає як самостійна функція, а виконує допоміжну роль у всіх інших функціях управління;
- контроль не є первинною, самостійною діяльністю;
- єдність контролю з аналізом;
- контроль як функціональний доданок обліку [5].

Також не можна відкидати твердження, що контроль в логістичних системах є допоміжною і вторинною діяльністю. Звучить не аргументовано вислів про те, що контролювати можна тільки те, що вже є. Адже і організувати, і керувати, і координувати, тобто здійснювати класичні функції управління, можна тільки щодо того, що існує. Представляється вірним

твердження про те, що не можна виокремлювати роль однієї функції на шкоду іншій; кожна функція виконує притаманну їй роль, а тісний зв'язок контролю з іншими функціями пояснюється не другорядністю контролю, не його беззастережним підпорядкуванням інших функцій, а взаємозалежністю і взаємодією всіх функцій управління [2].

Справедливо вважати, що контроль виступає самостійною функцією управління. У раніше розглянутих роботах контроль віднесений до основних функцій логістики управління. Таким чином, контроль являє собою самостійну функцію управління економікою, не витісняє інші функції, не обслуговує їх як допоміжний, а взаємодіє з ними, надаючи активний вплив на ефективність їх застосування на підприємстві.

Контроль в логістичній системі управління забезпечує отримання інформації про відповідність фактичного стану справ рівня, передбаченого планами та іншими рішеннями. Контроль є безперервним процесом, який йде від початку до кінця управлінського рішення – це його особливість. Його основний зміст полягає, по-перше, в попередженні незаконних та неекономічних, з точки зору інтересів суспільства, господарських операцій на початковій стадії прийняття управлінського рішення; по-друге, у виявленні порушень нормального ходу господарської діяльності та встановленні їх причин; по-третє, в узагальненні передового досвіду господарської діяльності. Таким чином, метою контролю є виявлення негативних тенденцій та їх виправлення до моменту настання, тобто їх попередження. Дія логістичного контролю розповсюджується на всі сторони багатогранної виробничо-господарської діяльності організації. Функція цього контролю здійснюється тільки при оберненому зв'язку, тобто отримання інформації для його здійснення. Інформація повинна бути оперативною, своєчасною, зрозумілою персоналу управління. Під час процесу управлінського рішення слід використовувати різну та корисну інформацію. До цієї інформації можна віднести звіти, облікові, планові та статистичні дані та ін.. Вся ця інформація є важливою частиною при прийнятті

управлінських рішень при виконанні всіх функцій управління.

Головне місце займає питання про зв'язки цієї функції з іншими функціями процесу управління. У зв'язку контролю-планування є процес взаємодії поставлених цілей діяльності підприємства та процесу контролю їх виконання, як наслідок – результатів виконання. За цим зв'язком контроль має проводитися постійно. Відповідною ознакою планування на сучасному етапі має стати активізація контролю в логістичних системах.

Функції контролю за логістичною ознакою можна виокремити такі концепції:

- 1) під контролем розуміють сукупність способів, притаманних економічним наукам;
- 2) сукупність методичних прийомів контролю господарської діяльності та її нормативно-правового регулювання;
- 3) під методами контролю слід розуміти сукупність способів, за допомогою яких забезпечується безпосереднє виконання функцій фінансового контролю;
- 4) метод контролю як комплекс способів і прийомів, які дозволяють контролювати національне багатство з кількісної, якісної та вартісної сторони на будь-яку дату, а також законність і доцільність його споживання, темпи відновлення і джерела формування.

Слід також звернути увагу, що методи контролю поділяються на загальні та спеціальні, а спеціальні, в свою чергу, поділяються на більш конкретні. Так, наприклад, до фінансового контролю він відносить документальну ревізію та перевірку балансу, які поділяє ще на декілька – зустрічна перевірка документів, контрольне звірення, інвентаризація тощо. Таким чином, при здійсненні документальної ревізії, яка сама по собі є одним з методів контролю, широко застосовуються аналіз і синтез, гіпотеза та експеримент, взаємозумовленість явищ. Водночас використовуються й приватні способи (методи), засновані на вищевказаних категоріях і загальних методах наукового пізнання логістики. Теорія контролю логістичних систем поділяє контроль на загальний та приватний. Перший ми відносимо за філософським поглядом до матеріалістичної діалектики, а другий – включає їх особливості. Такий підхід є найбільш повним та реальним.

Методологія фінансово-господарського

контролю логістичних систем в широкому сенсі слова включає дві складові частини:

- метод як загальний підхід до дослідження його предмета;

- методика як сукупність технічних (методичних) прийомів, підпорядкованих вирішенню конкретних завдань контрольних дій.

Постає питання визнання обліку формою контролю логістичних систем оскільки форма здійснення контролю характеризує методологічні аспекти і означає техніку його проведення [2]. Розрізняють різні форми контролю: попередній, поточний, наступний, залежно від часу проведення; документальний і фактичний, залежно від джерел контрольних даних і т.д. Функція контролю логістичних систем включає функцію обліку і аналізу. Таким чином, облік розглядається як складова частина контролю. Для управління, яке відбувається на виробництві більш притаманними є наступні функції: облік, аналіз і контроль, а особливе місце займають їх взаємозв'язки, які відображають особливості технологічного процесу. Ці види управлінської праці нерозривно пов'язані і розчленувати їх вельми важко. Враховуючи тісний зв'язок обліку та контролю, слід не зводити контроль до обліку. Облік - це, перш за все, отримання підсумкових даних, виявлення відхилень від норм.

Також головною проблемою функції обліку в процесі управління є контроль якості. Вона не може контролювати її, а може контролювати тільки кількість або кількісні показники. Контроль же передбачає отримання не тільки кількісної, але і якісної інформації. Контроль - постачальник і кількісної, і якісної інформації, тоді як облік дає переважно кількісну інформацію. В бухгалтерському обліку і контроль логістичних систем тісно взаємодіють. Цей взаємозв'язок дозволяє спростити бухгалтерський облік. Облік і контроль логістичних систем - це складна система контролюючих органів, що виконують обліково-контрольні функції і взаємопов'язаних як базисними економічними, так і управлінськими відносинами з приводу економічного зростання.

Розглядаючи функції обліково-контрольної системи слід відзначити, що

головною функцією є своєчасне забезпечення управлінського органу достовірною інформацією про об'єкт управління. Ця функція дає можливість отримувати інформацію не тільки менеджерам підприємства, а ще всьому суспільству. Зазвичай її ще називають обліковою, а інколи інформаційною. Останній термін більш точний, адже в суті явища лежить забезпечення суспільства і керуючої ланки обліковою інформацією, яка може виникати в ході не тільки облікової, але і контрольної діяльності. Дана функція полягає в зібранні, за певними правилами і програмами обліково-контрольної системи, необхідних даних; їх фіксування в документах і машинних носіях; у передачі цих документів з того місця, де вони виникли, в місце їх переробки; у зведенні, угрупованні кількісних показників, їх логічної і математичної обробки за певними алгоритмами; отриманні програмного продукту цієї функції вторинної облікової інформації; її передачі для подальшого використання окремими колективами або всім суспільством.

Також функцією підприємства являється контрольна функція. Завдяки їй менеджери перевіряють відхилення, знаходять причини відхилень, а потім відповідне рішення щодо повернення відхилення в нормальний стан. Надалі здійснюється аналітична функція, суть якої полягає в тому, що мета даної системи не може бути досягнута тільки в результаті виконання інформаційної та контрольної функції. Потрібно не просто обробляти облікові дані і відхилення від планованого стану, а й обґрунтовувати причинно-наслідкові зв'язки в економічних явищах. Ця функція є важливою та спрямована на підвищення ефективності виробництва, і як наслідок усунення факторів, що стримують розвиток логістичних систем. Та її практичне виконання дуже ускладнене переліком факторів, а саме перевантаженістю вхідної інформації; недостатньою кваліфікацією підготовленості персоналу, який виконує економічний аналіз; чітких рамок аналітичної роботи в посадових інструкціях; неякісне виконання аналітичної роботи тощо. Під час виконання функції обліку логістичних систем та контролю проявляється наступна функція - регулятивна. Дана функція виражається в

**Менеджмент інноваційного розвитку
та інновації в управлінні соціально-економічними системами**

безпосередньому впливі обліково-контрольної системи на виробництво, тобто в його регулюванні. Попередні ж функції є ніби сполучною ланкою між об'єктом і суб'єктом управління. Ця функція відзначає, що у ряді контрольних органів є повноваження давати підконтрольним органам вказівки для усунення недоліків, а також безпосередньо застосовувати заходи державного примусу [6]. З цих причин дану функцію правильніше віднести до іншої групи функцій системи обліку логістичних систем та контролю – спеціальної. Особливістю функцій є те, що їх діяльність не впливає прямо на кінцевий результат, а впливає на ефективність. Спеціальною функцією слід вважати, також, стимулюючу функцію. Сутність цієї функції полягає в тому, що добре налагоджені облік і контроль не тільки фіксують ступінь раціональності використання матеріальних чи інших ресурсів, а й спонукають до економного і дбайливого їх використання. Серед додаткових функцій системи треба виділити виховну. Вона проявляється в багатьох аспектах. Удосконалення обліку логістичних

систем та контролю призводить до виховання у працівників свідомого ставлення до трудової та виробничої дисципліни, економного та раціонального використання матеріалів, електроенергії і т.д. Тож, функція обліку є дуже важливою. Вона включає відображення контрольованих операцій за допомогою натуральних показників або їх грошового еквіваленту.

Висновки. На сьогоднішній день сучасний стан розвитку процесу логістичних систем управління характеризується цілим рядом трансформаційних змін та перспектив для подальшого впровадження, що, в свою чергу, потребує більш комплексного та всебічного використання контролю як функції управління. Сформована система контролю логістичних систем в даний час виявляється недостатньо розвинутою та розповсюдженою, але завдяки логістичним системам ми можемо прискорити аналіз ланцюгових функцій та завчасно знайти допущені помилки та утилізувати її задля економічної ефективності діяльності підприємства.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник] / В. Г. Андрійчук. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Волков О.І. Інноваційний розвиток промисловості України : [навчальний посібник] / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан ; за ред. О.І. Волков, М.П. Денисенко. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
3. Гетманцева Н.Д. Методологія наукових досліджень : [навчальний посібник] / Н.Д. Гетманцева. – К. : КНЕУ, 2009. – 516 с.
4. Журкіна Н.Ю. Формування інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень як метод підвищення ефективності управління / Н.Ю. Журкіна // Економіка : проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ, 2004. – Том I, Вип. 196. – С. 804–809.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : [навчальний посібник] / Т.В. Майорова. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
6. Немцов В.Д. Стратегічний менеджмент / В.Д. Немцов, Л.Є. Довгань. – К. : ТОВ «УВПК ЕксОб», 2001. – 258 с.
7. Козаченко Г.В. Управління затратами підприємства : [Монографія] / Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Л.Ю. Хлятьонов. – Київ : Лібра, 2007. – 320 с.

References.

1. Andriychuk V.H. (2002). *Ekonomika ahrarnykh pidpryyemstv* [Economics of agrarian enterprises]. Kyiv : KNEU, p. 624 [in Ukrainian].
2. Volkov O.I., Denysenko M.P., & Hrechak A.P. (2006). *Innovatsiynyy rozvytok promyslovosti Ukrainy* [Innovative Development of Ukrainian Industry]. O.I. Volkov, & M.P. Denysenko (Eds.). Kyiv : KNT, p. 648 [in Ukrainian].
3. Hetmantseva N.D. (2009). *Metodolohiya naukovykh doslidzhen* [Methodology of scientific research]. Kyiv : KNEU, p. 516 [in Ukrainian].
4. Zhurkina N.Yu. (2004). *Formuvannya informatsiynoho zabezpechennya protsesu pryynyattya rishen yak metod pidvyshchennya efektyvnosti upravlinnya* [Formation of information provision of the decision-making process as a method of improving the efficiency of management]. *Ekonomika : problemy teorii ta praktyky – Economy : problems of theory and practice*. Dnipropetrovsk, Vol. I, Issue 196, pp. 804–809 [in Ukrainian].

5. *Mayorova T.V.* (2004). *Investytsiyna diyalnist [Investment activity]*. Kyiv : Tsentr navchalnoyi literatury, p. 376 [in Ukrainian].
6. *Nyemtsov V.D., & Dovhan L.E.* (2001). *Stratehichnyy menedzhment [Strategic Management]*. Kyiv : TOV «UVPK EksOb», p. 258 [in Ukrainian].
7. *Kozachenko H.V., Pohorelov Yu.S., & Khlaponov L.Yu.* (2007). *Upravlinnya zatratamy pidpryyemstva [Management costs of the enterprise]*. Kyiv : Libra, p. 320 [in Ukrainian].
-

Аннотація.

Корнієцький А.В. Значение логистических систем контроля в системе управления.

В современных условиях мирового финансово-экономического кризиса, трудно отразилась на украинской экономике, вопрос выживания и повышения оптимизации деятельности логистических систем приобретают важное значение для всех хозяйствующих субъектов. В статье определяется сущность контроля логистических систем, уточняется его роль в процессе управления, излагаются основные подходы к его пониманию, а также определяются факторы, влияющие на деятельность предприятий. Целью данной статьи является определение системы контроля в системе управления, ее использование как одной из функций управления, в свою очередь обеспечивает эффективность функций всего механизма менеджмента при использовании логистических систем управления. Также исследованы основные функции управления в логистике, определены, что одной из функций экономического анализа является контроль, направленный на выявление факторов, которые находят отклонения и их причины. Определяется сущность контроля логистических систем, уточняется его роль в процессе управления, излагаются основные подходы к его пониманию, а также определяются факторы, влияющие на деятельность предприятий. Раскрывается роль контроля логистических систем, играет важную роль в управлении предприятием. Применение и использование контроля логистических систем в управлении логистическими процессами на предприятии исследованы недостаточно хорошо, в частности не получили отражения из-за отсутствия теоретических и обоснованных процедур логистического контроля как прикладного направления экономического развития предприятия; требует развития методология применения контролю логистических систем на предприятиях с уточнением терминологии не рассмотрено проблема возможности адаптации мировых исследований в области логистического контроля к условиям хозяйствования отечественных предприятий. Из-за этого возникает множество проблем по координации и контролю логистических затрат предприятия как логистической системы функций управления.

Ключевые слова: логистическая система, функции логистической системы, процесс управления, контроль.

Abstract.

Korniyetskii O.V. Value of logistic control systems in the control system.

In today's conditions of the world financial and economic crisis, which is hard hit in the Ukrainian economy, the question of survival and improving the optimization of logistics systems become important for all economic actors. The article outlines the essence of the control of logistics systems, specifies its role in the management process, outlines the main approaches to its understanding, as well as determines the factors affecting the activities of enterprises. The purpose of this article is to determine the control system in the management system, its use as one of the functions of management, which in turn provides the effectiveness of the functions of the entire management mechanism, provided that the use of logistics management systems. Also, the main functions of management in logistics are investigated, it is outlined that one of the functions of economic analysis is control aimed at identifying the factors that find deviations and their causes. The essence of the control of logistic systems is specified, its role in the management process is specified, the main approaches to its understanding are outlined, as well as factors influencing the activity of the enterprises are determined. The role of control of logistics systems, which plays an important role in the management of the enterprise, is revealed. Application and use of control of logistics systems in the management of logistics processes at the enterprise were not well investigated, in particular, they were not reflected due to the lack of theoretical and substantiated logistic control procedures as an applied direction of economic development of the enterprise; the development of a methodology for controlling logistics systems at enterprises with the specification of terminology needs to be developed; the problem of the possibility of adapting world research in the field of logistic control to the conditions of management of domestic enterprises is not considered. Because of this, many problems arise in coordinating and controlling logistics costs of an enterprise as a logistics system of management functions.

Key words: logistic system, functions of the logistic system, management process, control.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2018 р.

Бібліографічний опис статті:

Корнієцький О. В. Значення логістичних систем контролю в системі управління / О. В. Корнієцький // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2018. – № 1. – С. 73-78.

Korniyetskii O. V. (2018). *Value of logistic control systems in the control system. Actual problems of innovative economy*, No 1, pp. 73-78.

